

Ne ka`njavajte ve} potla~eni narod

Mogu}nosti da se okon~a ne samo ovaj rat, ve} svaki rat pokazuju zastarelim, nedostojnim ljudskosti, takav na-in re{avanja problema.

UKIDANJE RE^I. Rat je, pre svega, prekid dijaloga, odsustvo re~i, gubitak ljudskog. Prelaz sa re~i-razgovora na nasilje doga|a se izme|u zara}enih, ali i izme|u ostalih. Gra|ani/ke izme|u sebe vi{e ne pri~aju. Ne znaju ono {to misle drugi/a, kojoj strani pripada, pla{e}i se da ne izbije sukob i pri svakoj izgovorenoj re~i

Ovu podozrivost me|u gra|anima odr`avaju politi~ari i mediji koji diktiraju ono {to treba misliti. One koji misle druga~ije osu|uju za "gra|ansku neposlu{nost", za "strana~ku pripadnost", kvalifikuju}i ih kao "ekstremiste" sa desnice ili levice ili kao "primitivne zagovornike/ce antiamerikanizma", itd. Svako treba da se pridru`i horu podr`avalaca koji aplaudiraju pri svakom zadatom udarcu. To je osveta koja treba da se obru{i na svepri-

sutnog neprijatelja, kojeg nikada ne ~uje-mo da govori, {to bi pomoglo gra|anima da stvore vlastiti stav, a izaziva kod gra|ana manje vidljive efekte. Prvi me|u njima je prinuda da se misli kao oni koji su izazvali rat.

Svaki put kad se neko odva`i da poremeti op{ti stav, sonda`e preuzimaju re~, u}utkuju}i proteste sa argumentima brojki, tobo`e demokratskim. Ne znam kako se ra~unaju sonda`e, ali dok one pokazuju da je ve}ina anketiranih Francuza "za rat", ja takve nisam prona{la. Nijednu osobu me|u onima koje sam ja ispitivala: moje kom{ije, prodavci u mom kvartu, stranci koje sam srela poslednjih sedmica, a da ne govorim o mojim prijateljima. Naprotiv, primetila sam da su ljudi tu`ni, da ba{ i ne razumeju o ~emu se radi, da su zabrinuti za mogu}e represalije, da su informacije nedovoljne i zatrovane govorom koji ih primorava da situaciju vide na vrlo odre|en na~in a ne slobodno.

CRNO I BELO. Rat je još uvek povratak logici: sve je crno ili belo, kolevci autoritarnih reima. To je opšte odustajanje od rasu|ivanja, savesti, individualnog stava. Ono {to je lo{e, crno, jeste ~injenica da bi on, drugi, ja, mi koji smo krivci i sau-esnici u uni{tenju jedne siroma{ne zemlje, smrti nedu`nih gra|ana, trebalo da se ose}amo dobrima, potpuno belim. [tavi{e: trebalo bi da se ose}amo ponosnim {to uspostavljamo na svetu pravedan poredak, ponosni/e {to smo na strani dobrih. A rat nema vi{e ni kao izgovor opravdanu odbranu, rat je sredstvo koje se koristi da bi pravedni uni{tio nepravednog, beli crnog, u odsustvu "stanja duha" koje bi verovatno zna~ilo sebi~ni povratak samom sebi, osetljivom zadovoljstvu, istinski ljudskom. I ukoliko na{u pa`nju neprekidno zaokupljaju izbeglicama, prognanima, to je stoga da crno postane još crnje a da se nikada ne postavi pitanje ko je ubrzao nesre}u, progonstvo. Belo mora da bude neprestano opravdano, uvek opravdano, mora da ostane bez mrlje.

^ISTI RAT. S druge strane, supersofisticirana tehnologija omogu}ava najbogatijima-belima da ne uprljaju ruke krvlju, da je nikad ne vide. Ubijaju, a da ne moraju da gledaju po~injeni zlo-in, ubijaju iz daljine, na slepo. Radar je taj koji odlu~uje, koji gre{i ili ne gre{i. Jedina odgovornost belih je da dobro upravljaju ma{inom, zaboravljaju}i da se radi o ljudima. ^isti rat zaboravlja postojanje drugog, telo i duh neprijatelja kojeg treba uni{titi.

Elementerni ritam `ivota se vi{e ne po{tuje: ne postoji vi{e ni no} ni dan. Nema vi{e krvi, niti vitalnih potreba: preovladava tehni~ka apstrakcija.

Kretanje na berzi, ovde ili drugde, ve} se dovode u vezu sa ratom. U isto vreme vi{e se govori o ekonomskim {tetama koje prouzrokuje rat a ne o ljudskim `rtvama. I vi{e se ne priznaje ~ak ni to da }e kulturna ba{tina biti uni{tena, da bi ustupila mesto ukalupljenoj arhitekturi. Zar se zapravo ne radi o uni{tenju same kulture? Zapo~eti bombardovanje uo-i va`nog pravoslavnog praznika-24 marta – a na drugim mestima uo-i Ramazana– zar nije na-in da se potvrdi prezir prema jednoj kulturi i `elja da ona bude uni{tena? Ali, koju kulturu `ele da nametnu umesto te ? Ukinuti razlike i razli-ite istorije, ne zna-i li promovisati vrednosti totalitarnog pe~ata?

ZAKON TALIONA. U evropskim kulturama, smrtna kazna– vrhunski zakon taliona– ukinuta je. Pozvati se na pravo na ubijanje da bi se izvr{ila odmazda zbog po~injenog zlo-ina, nije vi{e deo na{eg krivi-nog zakona. Me|utim, opravdavanje rata u toku, poziva se na zakon taliona: uni{titi onoga koji je uni{tio. A potom? Dopustimo mogu}nost da pravednik ili pravednici, imaju ~istu i mirnu savest, ali kakve klice }e biti posejane? Izme|u neprijatelja, izme|u onih koje rat poga|a, u telu i materijalnim dobrima, izme|u onih koji nemo}no prisustvuju nasilju. Zar nema ni-eg ironi-nog kad slu{amo kako politi-ari propovedaju deci ljupkost i toleranciju, a pritom pru`aju primer nemilosrdnog nasilja: delima i re-ima.

